

ŽIVKO BJELANOVIĆ
S. Radića 12, Seget Vranjica
HR-21220 Trogir

TVORBENI I PROZODEMSKI SUSTAV PREZIMENA TIPÁ *DRAGOVIĆ*

Na osnovi velikog broja primjera u članku su opisane tvorbene i prozodemske odlike prezimena tipa *Dragović*. Dublja analiza otkriva da se iza naoko jednostavne trosložne prirode tih prezimena i vrlo jasne granice između osnove i sufiksa krije u njihovoj postavi vrlo slojevit odnos između ta dva tvorbena elementa i gotovo kaotičan način u oblikovanju nadodsječnog im dijela forme.

1. Pristup temi

Među hrvatskim prezimenima, izvedenima od različitih osnova, vrlo je velik broj onih koja su, kao i prezime *Dragović*, izvedena sufiksom *-ović* (*-ević*) od antroponima tzv. hipokoristične tvorenosti. Budući da tvorenicama tipa *Drago* nisu u našoj literaturi valjano opisane tvorbene vrijednosti, to tvorbenu i prozodemsku prirodu prezimena izvedenih od njih treba jasnije od dosadašnjeg opisa opisati modelom po kojem bi se prezimena tipa *Ivović* razlikovala od prezimena tipa *Ivković* i vrstom osnove i vrstom prozodema. Iza fonotaktički jednostavnog izraza prezimena tipa *Dragović* i njihove dvodijelne postave s jasnom granicom među tvorbenim elementima krije se vrlo slojevit odnos između odsječnog i nadodsječnog im dijela izraza. Članak je u znaku pokušaja da na većem broju primjera pokaže kako su tvorena ova prezimena u obliku u kojem se danas javljaju u komunikaciji i da naznači razloge raznolikostima u oblikovanju njihovih nadodsječaka.

Neću se značajnije baviti raspodjelom ovih prezimena u prostoru i vremenu.¹

¹ Spomenut ću samo da se znakovi ovakve tvorenosti javljaju vrlo rano u hrvatskoj antroponimiji: »U latinskim i talijanskim ispravama XI. i XII. stoljeća...spominju se pored osobnih gdješto i imena plemstva, roda ili porodice... Tako u...Zadru 1183. zabilježeni su Radonja *Virović*, Tolimir, sin Stjepana Šubića...U potvrdi crkve sv. Petra u Bubnjanima kod Zadra 1207...navode se među svjedocima Čudomir Kačić, Pavoš *Virević*...», Rogić (1955, 225). Primjeri u ZKJ iz srednjovjekovnih dalmatinskih gradova od 13. do 15. stoljeća (u zagradi je stranica): *Bindović* (247), *Brilović* (252), *Dobrović* (276), *Dragović* (278), *Krunović* (294), *Lebrović* (296), *Morović* (311), *Peković* (319), *Primović* (326), *Rušović* (ili *Rusović* 332), *Siković* (338), *Vlahović* (353) ili *Zrzić* (338).

Sasvim ću zanemariti alomorfnu razliku u izrazu sufiksalnog dijela ovih tvorenica jer se u njima tvorbeni elementi *-ović* i *-ević* ostvaruju vrlo nedosljedno s obzirom na nepalatalni i palatalni dočetak tvorbenih osnova. Ostavit ću ova pitanja za kakvu drugu zgodu i kakav veći prostor jer osjećam da prezimenima tipa *Dragović* možemo potpunije objasniti tvorbeni i prozodemsku strukturu opišemo li ih kao rezultat suodnosa svih ovih fenomena.

Prikupljanje građe za članak započelo je prije petnaestak godina, najprije ispisom svih trosložnih prezimena na *-ović* i *-ević* iz *Leksika prezimena*,² potom iz rječnika,³ gramatika, dijalektološke, onomastičke i povijesno-pravne literature, telefonskih imenika,⁴ mojih terenskih istraživanja, svakodnevnih zapisa prezimena studenata, prijatelja, poznanika te prezimena kako sam ih čuo izgovorene u elektronskim medijima. Tako je nastao korpus od blizu dvije tisuće primjera na osnovi kojih je napisan ovaj članak. Postoji i poseban razlog što nakon toliko godina otkako su završene pripremne radnje za njegovo oblikovanje privodim kraju svoj višegodišnji trud oblikovanjem ovoga teksta.⁵

2. Tvorbeni sustav

Općenito o tvorbenoj strukturi

Tvorbenom su analizom ove tvorence dobro članjive bez obzira na to što im je šav na granici morfema tako zakovan da zatvornik s kraja osnove čini s otvorikom s početka sufiksalnog morfema poseban slog prezimenskih postava. Budući da su i ova prezimena oblikovana u skladu sa značenjem ‘potomak osobe iz osnove znaka’, nema nikakva razloga da u sinkronijskoj analizi morfemskom granicom razdvajam dijelove izraza koji u sufiksalnog morfema nisu dijelovi značenjskog sadržaja. Unutar sufiksa *-ović* (*-ević*) ne osjeća se više samostalnost ni morfema *-ov* (*-ev*), kojim se iskazivala posvojnost, ni morfema *-ić*, bilo da je izražavao descendenciju bilo da je poimeničavao pridjevsko značenje osnove.⁶ U ove

---

² Ova će bibliografska jedinica biti označena siglom LPH, vidi popis literature na kraju članka.

³ Među njima je i RSA jer je on «veoma koristan rječnik i za hrvatske potrebe», Babić (2003, 114).

⁴ Ugledni talijanski lingvist, među ostalim leksikolog, leksikograf i onomastičar, Emidio De Felice obradio je u svojoj monografiji *I nomi degli Italiani* (SARIN-Marsilio Editori, Venezia 1982) talijanska osobna imena osim s onomastičkog, lingvističkog, sociokulturološkog i religijskog stajališta još i sa stajališta njihove čestoće služeći se telefonskim imenicima (i to ističe već u podnaslovu monografije «Rilevamenti quantitativi dei nomi personali dagli elenchi telefonici»).

⁵ Svojevremeno sam dr. Petru Šimunoviću obećao da ću mu poslati članak s ovom temom. U nekoliko me je navrata nakon toga podsjećao na neispunjeno obećanje. Ovo je prilika da mu se odžim tekstem napisanim za broj časopisa koji će mu biti posvećen. Članak je, među ostalim, i znak zahvalnosti za poticaj bez kojega, zasigurno, ne bi bili napisani neki od mojih priloga objavljenih u časopisu kojemu je on dugogodišnji urednik.

je vrste antroponomastičkog leksika sufiks *-ović*⁷ vrlo velike plodnosti, makar jedino empirijske. Samo u LPH⁸ ima preko sedam tisuća tvoreniča tvorenih od različitih vrsta osnova, među njima i od osnova kakve su u prezimena tipa *Dragović*. Koliko se plodnošću razlikuju antroponomastičke od neantroponomastičkih tvoreniča, kazuje podatak da se u građi za opis tvorbe riječi u hrvatskom književnom jeziku našlo tek pedesetak općih imenica na *-ović* od kojih se neke običnije tvore sufiksom *-ić* (*sokolić* običnije nego *sokolović*).⁹ Tvorba je sufiksom *-(ov)ić* »u ovoj skupini neplodna«¹⁰ i sustavno i empirijski. Stoga su po okamenjenom dijelu tvoreničke strukture, tj. po sufiksu kojim su tvorene, tvorenice na *-ović* prepoznatljivije od bilo kojeg drugog tipa tvorenosti kao tvorenice prezimenskog leksika.

Prezimena tipa *Dragović* razlikuju se međusobno samo po leksičkom dijelu strukture. Tvore se jedino od antroponima, »jer se nastavci *-ović/-ević* dodaju samo osnovama koje podrazumijevaju neku osobu«,¹¹ označenu osobnim imenom ili osobnim nadimkom. Zato u prezimena tipa *Čagaljević* ili tipa *Vrljević* nisu u osnovi apelativi, kao što u osnovi ovih dvaju prezimena nisu imenica *čagalj* značenja 'vrsta divljeg psa' ili pridjev *vrljav* značenja 'razrok', nego antroponomastici, nadimci *Čagalj*¹² i *Vrlje*, tvoreni posebnim tvorbenim načinom od neonomastičkih leksema. Tvorbeni sufiks i tvorbena osnova imaju do te mjere prevladavajuću ulogu pri oblikovanju prezimenskih tvoreniča ove prirode da su u njihovoj sjeni svi ostali tvorbeni signali. To je glavna odlika tvorbene strukture prezimena tipa *Dragović*.

Po vrsti osnove podijelio sam trosložna prezimena na *-ović* u četiri skupine od kojih su dvije sustavne tvorenosti. Razvrstavanje je pratilo mukotrpan dvoumljenje jer je u povelikog broja prezimena došlo do neutralizacije vrste osnova od kojih su nastala sufiksacijom. Razlika se među osnovama gubi ponajviše po načinu na koji su tvorene. Za ovu vrstu neutralizacije navest ću samo dva primjera. Prvi je prezime *Begović*. U njega osnova može biti *Bëg*, nadimak nastao konverzijom od apelativa, dakle neafiksalna tvorenica, ili može biti *Bégo*, nadimak hipokoristične tvorenosti, pa po jednoj vrsti osnove pripada jednoj a po drugoj vrsti osno-

---

⁶ RSP s.v. *-ić*.

⁷ Kad odsada spomenem samo sufiks *-ović*, to će uvijek značiti i njegov alomorf.

⁸ Prema OPH (151–185).

⁹ Tipa *bánović* 3, tipa *bědāković* 23, tipa *čarević* 5, tipa *dròzdović* 6, tipa *mājković* 8 te tri usamljena primjera, *dobriković*, *küčević* i *skorójević*, Babić (1986, 172, 173, 178).

¹⁰ Babić (1986, 173, & 629).

¹¹ Šimunović (1985, 145).

¹² »Ne samo po župama sv. Frane, nego čak i u Zvrļjevu, niko nikoga ne zove pravijem prezimenom ni pravijem imenom, nego svako čeljade ima nadimak... Čagalj, Šunda, Kljako, Rđalo, Rkalina, Rora i svi ostali izdanci svetoga korijena ne zavidađu Kušmelju...«, Simo Matavulj, *Bakonja fra Brne*, izd. Novo pokoljenje, Zagreb-Beograd 1948, str. 9/10 i 15.

ve drugoj skupini prezimena tipa *Dragović*.¹³ U drugog primjera, u prezimena *Vi-dović*, neutraliziraju se tri osnove različite po tvorbenim odlikama: netvorenica (osobno ime *Viđ*), hipokoristična tvorenica (osobno ime *Vido* ili *Viđa*) i sufiksalna tvorenica (osobno ime *Viđoje* s integracijom u prezimenskoj postavi dvaju sufiksa u dočetak *-ović*). Zbog toga bi trebalo da se prezime nađe na tri mjesta jer se ovaj znak za drugu determinaciju nije svim nositeljima, kad ih već ima toliko,¹⁴ oblikovao od osnove samo jedne vrste tvorenosti.

Među osnovama se razlika gubi i po vrsti leksema od kojeg su prezimena izvedena (ili su mogla biti izvedena), pa npr. *Bucević* može biti prezime izvedeno od *Buco*, hipokoristične tvorenice osobnog imena *Budislav*,¹⁵ i od osobnog nadimka *Buco* značenja ‘bucmasta osoba’,¹⁶ a ima i onih kojima je osnovu i po tome kakvih je tvorbenih odlika i po tome od kojeg je leksema nastala moguće protumačiti na više načina.¹⁷ Pogreške će se najčešće javljati u prezimena s hipokorističnom osnovom tvorenom od osobnih imena kojih nema više u živom antroponomastičkom leksiku.¹⁸ Kad ne budem imao značajnijeg podatka,¹⁹ navodit ću ovakva prezimena u skupini prezimena središnje tvorbe, odnosno središnje tvorbe s osobnim imenom u osnovi,²⁰ svjestan da bismo analizom svakog prezimena posebno mogli utvrditi kako poneko od njih, jednako tako i poneko prezime koje će se naći u ostalim skupinama, nije dobro razvrstano. Shvatimo li da je članak okrenut opisu tvorbenog sustava prezimena tipa *Dragović* i da im je podjela prema vrsti osnova od kojih su izvedena sufiksom *-ović* samo način otkrivanja njihovih tvorbenih odlika, onda manji broj pogrešno razvrstanih možemo zanemariti, ako je klasifikacija u cjelini valjana, ako je pogrešno popunjeno mjesto u ovom jezičnom sustavu isto što i prazno mjesto u Mendeljejevljevu sustavu kemijskih elemenata.

---

¹³ Za razliku od prezimena *Begović* prezime *Knezović* ima potpuno prozirnu tvorbenu strukturu jer mu se osnova, nadimak nastao konverzijom od apelativa *knez*, dakle neafiksna tvorenica, razlikuje od *Knégo*, nadimka hipokoristične tvorenosti koji je u osnovi prezimena *Kneginić*.

¹⁴ Prema LPH u blizu tisuću obitelji ima više od četiri tisuće članova.

¹⁵ RMS s.v. Budimir, Budislav, Bunislav.

¹⁶ RPI s.v. Buco.

¹⁷ Prezimenu *Šilović* moguće je osnovu protumačiti na četiri načina i svaki način podjednako uvjerljivo, ali riječ o tome zahtijevala bi prostor posebnog članka.

¹⁸ Npr. osobno ime *Čavlo* koje se nalazi u osnovi ojkonima *Čavlovica* (Šimunović 1991, 265) i koje bi moglo biti u osnovi prezimena *Čavlović* ili osobno ime *Hudislav* od kojega se hipokoristik *Hudo*, vjerojatno, nalazi u osnovi prezimena *Udović*, usp. Šimunović (1985, 88).

¹⁹ Da tekst ne bi bio popraćen velikim brojem bilježaka, spominjem da će mi za podatak biti oslonac Šimunović (1985), RJA, RMS, RPS i RSA.

²⁰ Zbog toga bi se prezime *Grdović* trebalo naći u skupini prezimena središnje tvorbe s osobnim imenom, s hipokoristikom *Grdo < *Grdan*, a ne s osobnim nadimkom u osnovnom dijelu prezimenske tvorenice.

Središnja sustavna tvorba

U osnovi prezimena ove skupine nalaze se tvorenice koje dosadašnja literatura naziva hipokoristicima i pripisuje im četiri bitne odlike: da nastaju pokraćivanjem temeljne riječi, da u muškom rodu završavaju na *-o* ili na *-e*, u ženskom rodu na *-a*, da imaju dugouzlazni naglasak na prvom slogu i da im je značenje hipokoristično (tip *Bóžo < Bòžidār*). Ne ulazeći u raspravu o valjanosti ovakva opisa,²¹ spominjem samo da s ovakvim osobinama doista ima u hrvatskom jeziku neobično mnogo tvorenica, posebno u antroponomastičkom leksiku, pa otud i neobično mnogo prezimena koja su od njih tvorena sufiksom *-ović* ili *-ević*: *Andrević, Antević, Bajević,*²² *Beljević,*²³ *Bećović,*²⁴ *Beković, Benović, Bodović, Bojović, Božović, Branović, Brnović, Bucović, Bunović, Ceković,*²⁵ *Cvijović, Cvitović, Čedović, Čejović, Čeković, Čirović, Daković, Danović, Desović, Dumović, Đoković, Đurović, Filović, Franjević, Gavrović, Glišević, Gnjatović, Gojević, Grgović, Iković, Ilović, Ivović, Jaković, Jandrović, Jolović, Jozović, Juković, Jurević, Kojović, Kostović, Košević, Križević, Krstović, Lovrović, Manović, Matović, Medović, Mehović, Mićović, Mihović, Mijović, Miljević, Mišović, Mojević,*²⁶ *Niković, Nišević, Pajović, Paković, Palović, Pejović, Peković, Perović, Pešević, Piljević,*²⁷ *Prelović, Račević, Radović, Rajević, Raković, Rašović, Romović, Ručević,*²⁸ *Sajović, Simović, Staković, Stanović, Stipović, Stjepović, Stojović, Šiković, Šimović, Tacović, Tomović, Tripović, Veković, Velović, Veljović, Vesović, Vicević, Višević,*²⁹ *Vitović, Vladović, Vujović, Vulović ili Žilović,*³⁰ odnosno *Gajović, Gašović, Gligović, Golović, Iljović, Jašević, Josović, Kažović, Kršović, Laković, Mašović, Micović, Pašović, Pecović, Ralović, Srejić, Sretović, Špirović, Tišović,*³¹ *Vajović, Vušović*³² itd.³³ Skupini pripadaju i prezimena *Gigović,*³⁴ *Guštović,*³⁵ *Jadre-*

²¹ O tome u: Bjelanović (2001, 335–338); Bjelanović (2001.a, 33/34).

²² Vidi *Bájo* i *Bàjislav* u RJA.

²³ RMŠ: *Beljo < Berislav*.

²⁴ RMŠ: *Bećo < Berislav*.

²⁵ RJA: *Ceko < Cvjetan*.

²⁶ »Zvao se je Mojo Rašković... Najprije svojim neobičnim imenom koje mu je valjda udario materin zavjet ili kaluderski čef – bio je to jedini čovjek po imenu Mojsije za koga se u čitavom tom kraju znalo«, Vladan Desnica, *Pripovijetke*, izd. Prosvjeta, Zagreb 1974, str. 47.

²⁷ U osnovi je hipokoristik *Piljo < Pilip*, v. RPS s.v. Hvilip.

²⁸ RMŠ: *Ruco < Rudolf*.

²⁹ RMŠ: *Više, Višo < Višeslav*.

³⁰ Sva su ova prezimena iz LPH

³¹ RMŠ: *Tišo < Tihomir*.

³² RMŠ: *Vušo < Vukmir*.

³³ Ovi su primjeri iz ostalih izvora.

³⁴ RJA: *Gígo < Grigorij*; u mom korpusu *Gígo* isto što i *Grógo < Grgur*.

³⁵ U mom korpusu *Gušte < August*.

vić,³⁶ *Jagović*,³⁷ *Lacović*, *Ladović*, *Mimović*, *Mratović*, *Peljević*, *Penović*, *Pepović*, *Petović*, *Raljević*, *Rasović*, *Sandrović* ili *Vranović*,³⁸ odnosno: *Ćipović*,³⁹ *Jorović*,⁴⁰ *Lelović*,⁴¹ *Lešević*,⁴² *Lilović*, *Nacević*,⁴³ *Pezović*, *Pipović*⁴⁴ ili *Stašević*⁴⁵ kojima se također nalaze u osnovi osobna imena hipokoristične tvorenosti, ali im način tvorbe nije podudaran s opisom kakav je u dosadašnjoj literaturi, prije svega onoj gramatičkoj.⁴⁶

U središnjoj su sustavnoj tvorbi i prezimena tvorena sufiksom *-ović* od osobnih nadimaka i to samo onih koji su poput nadimka *Brko* (u osnovi prezimena *Brković*) ili *Ćoro* (u osnovi prezimena *Ćorović*) tzv. hipokoristične tvorenice: *Bagović*, *Bilović*, *Bjeljević*, *Brljević*, *Butrović*,⁴⁷ *Cmigović*, *Crković*, *Crnjević*, *Cvrković*, *Čelović*, *Čepović*, *Čiković*, *Čleković*, *Čmigović*, *Čolović*, *Čulović*, *Čvorović*, *Čvrljević*, *Čatović*, *Čotović*, *Dreković*, *Drljević*, *Galović*, *Garović*, *Gladović*, *Glušević*, *Grabović*, *Grbović*, *Grulović*, *Gurović*, *Gušević*, *Guzović*, *Gverović*, *Herović*, *Hrković*, *Kljaković*, *Krnjević*, *Kuković*,⁴⁸ *Lapović*,⁴⁹ *Litović*, *Lizović*,⁵⁰ *Mraković*,⁵¹ *Musović*, *Oković*,⁵² *Plazović*, *Plješević*, *Pobrović*, *Prcović*, *Prčević*, *Prković*, *Prpović*, *Prugović*, *Runjević*, *Skoković*,⁵³ *Striković*, *Surović*, *Šaković*,⁵⁴ *Šarović*,⁵⁵ *Šebović*, *Šepović*, *Šestović*, *Šilović*,⁵⁶ *Širović*, *Šišović*, *Škuljević*, *Štrković*, *Šunjević*, *Trković*, *Vrljević*, *Zeković*, *Ždralović*⁵⁷ ili prezimena iz ostalih izvo-

³⁶ U mom korpusu *Jádre* < *Andrija*, *Jandrija*.

³⁷ RMŠ: *Jago* < *August*.

³⁸ Primjeri su iz LPH.

³⁹ U mom korpusu *Ćipe* isto što i *Stípe* < *Stǐpān*.

⁴⁰ RSA: *Jôrović* i *Jórović*, *Jôrjo* i *Jórjo*, hip. od *Juraj*.

⁴¹ U mom korpusu *Léle* od *Vesèlin*.

⁴² RMŠ: *Lešo* < *Aleksandar*.

⁴³ RSA: *Năca*, hip. od *Ignac*.

⁴⁴ U mom korpusu: *Pipe* isto što i *Stípe* < *Stǐpān*.

⁴⁵ Primjeri su iz ostalih izvora.

⁴⁶ Sve hrvatske gramatike opisuju tvorbeni način ovih tvorenica prema Maretićevu opisu (GTM, 383–386).

⁴⁷ RSA: *bútro* značenja ‘onaj koji je namrgoden, natmuren, priglupe’.

⁴⁸ RSA: *kúko* značenja ‘čovjek malog rasta’, usp. motiv kakav je u obiteljskog nadimka *Kúkovići*, tj. ‘prosjaci, išli u prošnju s kukastim štapom’, Rogić (1966, 314).

⁴⁹ RSA: *lápo* značenja ‘onaj koji lapće’.

⁵⁰ RSA: *Lizović*, *Lizović* prezime i *lizo* značenja: «Lizo zovu čovjeka koji ima običaj da liže pljat (tanjur) poslije ručka ili večere.»

⁵¹ RSA: *Mráko*, nadimak.

⁵² Ako je u osnovi nadimak *Óko* (*Óko*) npr. značenja ‘onaj koji je òkat’.

⁵³ Usp. prezime *Skóko*.

⁵⁴ Ante Šilović (Šako), Slobodna Dalmacija 26. IV. 1991, str. 28.

⁵⁵ Usp. prezime *Šáre*.

⁵⁶ Ako je u osnovi nadimak *Šíle*, isto što i *Šíljo*, ili nadimak s motivacijom kakvu v. u Bjelanović (1998, 60).

⁵⁷ RSA: *Ždrále*, nadimak.

ra: *Baćović, Bracović, Burović, Čoković, Čovović, Čubrović, Čosović, Čustović, Gluhović, Goljović, Grahović,*⁵⁸ *Kašljević, Kerović, Kljajević, Kraković, Krljević, Krpović, Kusović, Kušović, Mršević, Mucović, Škerović, Škiljević, Šlaković, Šmigović, Štović, Trtović, Zurović, Žderović, Žorović*⁵⁹ itd.

Središnjoj sustavnoj tvorbi pripadaju i prezimena u kojih su, kao u nekih nositelja prežimena *Dragović*, neutralizirane dvije osnove, jedna hipokoristične tvorenosti (tip *Drágo*) i druga koja je sufiksom *-oje*⁶⁰ izvedena od takve tvorenice (tip *Drăgoje*). U prezimena nastalih od ove druge osnove stezanje sufiksa *-oj/e* i sufiksa *-ević* u sufiks *-ović* u skladu je s općejezičnom zakonitošću da od složenijih nastaju manje složeni oblici jer je za oznaku istog sadržaja od dva znaka jednake obavijesnosti prikladniji onaj koji je jednostavniji.⁶¹ Samo praćenjem upotrebe prezimenskog znaka u dužem vremenskom razdoblju može se pouzdanije utvrditi za svakog nositelja je li mu znak za drugu determinaciju nastao od jedne ili od druge vrste osnove. Tako su u prvim šibenskim matičnim knjigama današnja prezimena *Berović, Dobrović* i *Vidović* zapisana kao *Berojević, Dobrojević* i *Vidojević*, a *Dragojević* je najstarije nasljedno šibensko prezime, u dokumentima potvrđeno 1272. s neprestanim trajanjem od 14. do 17. stoljeća.⁶² Ovdje će se naći samo ona prezimena tipa *Dragović* uz koja u glavnom izvoru postoje i prezimena tipa *Dragojević* bez obzira na to što u izvoru samo za neke obitelji i neke nositelje prezimenskog znaka postoji nesklad između načina na koji je prezime popisano i načina na koji su svoje prezime potpisali njegovi nositelji.⁶³ Budući da

⁵⁸ RSA: *Gràhović* prezime i *gráho* nadimak značenja 'onaj koji na licu ima mnogo ospica i pjega'.

⁵⁹ Možda motiviran značenjem *ospičav* 'rohav, boginjav', v. RSA s.v. *žorav*.

⁶⁰ Izgleda da je tvorba osobnih imena i osobnih nadimaka ovim sufiksom bila nekad plodna, pa npr. u Makarskom primorju sredinom 15. stoljeća postoje *Cvitoje, Dadoje* (19), *Divoje* (29), *Đivoje* (20), *Mihoje* (19), *Miloje* (31), *Radoje* (20), *Vrkoje, Vukoje* (20), a u kasnijim popisima stanovništva toga prostora nema osobnih imena ovakve tvorenosti, v. Ujdurović (2002, u zagradi je stranica).

⁶¹ »Najbolji je onaj jezični oblik koji u sebi spaja potrebnu razumljivost i najveću moguću jednostavnost«, Jespersen (1970, 78). Usp. tvrdnju da su poželjna »skladna, kratka i funkcionalna prezimena«, Šimunović (1985, 168). Integracija se upravo ovih dvaju sufiksa može, dakako, objasniti i morfološkim razlozima, usp. prezimena *Bogoević, Borojević, Brkojević, Dobrojević, Kresojević, Marojević, Nigojević, Predojević* ili *Vidojević*.

⁶² Šupuk (1981, 30). Evo i nekih od prezimena izvedenih sufiksom *-ević* od sufikslnih tvorenica na *-oje* iz drugih izvora (u zagradi je stranica): *Predojević, Pribojević* (326), *Stanojević* (343), *Tihojević* (347), *Velojević* (351) iz ZKJ; *Bogoević* (36), *Budojević* (432), *Dražojević* (539), *Grdojević* (224), *Fukojević* (23), *Linojević* (167), *Ljubojević* (166), *Mihojević* (ili *Mikojević* 223), *Milojević* (36), *Radojević* (223), *Velojević* (36) iz ZDS (14. stoljeće); *Berojević, Dabojević* (221), *Sladojević* (226), *Šakoević* (221) iz Rogić (1955).

⁶³ Navodim samo jedan primjer iz LPH: *Zorojević*, Dragotina (Glina) v. *Zorović*, Klasnić Donji (Glina) v. *Zorović*, a od blizu 180 nositelja prezimena *Zorović* u 72 obitelji uz Dragotina (Glina) 7 (2) stoji naznaka (i *Zorojević*) te uz Klasnić Donji (Glina) 33 (9) naznaka (2x potp. *Zorojević*). Slične raznolikosti v. još pod *Borojević* i *Borović*, *Dragojević* i *Dragović*, *Kresojević* i *Kresojević*, *Ljubojević* i *Ljubović*, *Milojević* i *Milović*, *Predojević* i *Predović*, *Sladojević* i *Sladović*.

nije moguće jasnije razgraničiti prezimena tvorena od jedne od onih tvorenih od druge osnove, navodim ih kao poseban korpus prezimena središnje tvorbe: *Alović, Belović, Bjegović, Blagović, Bogović, Borović, Budović, Buković, Ciković, Crnović, Cvijetović, Danović, Dragović, Dražović, Kosović, Kragović, Krasović, Kresović, Ljepović, Ljubović, Marović, Mihović, Miković, Milović, Mirović, Mrković, Nigović, Perović, Petović, Predović,*⁶⁴ *Radović, Sladović, Sredović, Stanović, Trbović, Zlatović, Zubović* itd.

Ostale sustavne tvorbe

Prvoj bi podskupini pripadala prezimena tvorena od jednosložnog osobnog imena: *Bjažević, Blažević, Blažović, Brozović, Brožović, Štefović, Vidović, Vuković* i od jednosložnog osobnog nadimka: *Baković,*⁶⁵ *Banović, Bratović, Brusović, Carević, Čvorović, Čuković, Didović, Djedović, Dlanović, Drozdović, Drugović, Duždović,*⁶⁶ *Džaković, Đaković, Gaković, Glogović, Gostović, Grabović, Gromović, Gunjević, Hlapović, Hrenović, Klenović, Kljunović,*⁶⁷ *Kmetović, Knezović, Knežević, Konjević, Kosović,*⁶⁸ *Kraljević, Krtović, Kruhović, Kumović, Mišović, Mlinović, Mužević, Nosović, Popović, Puhović, Raković, Rastović, Repović, Rogović, Spužević, Stričević, Svatović, Svržević, Šćuković, Španović, Šparović,*⁶⁹ *Vlahović,*⁷⁰ *Volović, Vračević, Vragović, Vratović, Vrtović, Zečević, Zetović, Zmajević, Zobović* ili *Žuljević*.

U drugoj su podskupini prezimena tvorena od dvosložnih osnova, od dvosložnih osobnih imena: *Jurjević, Karlović, Luković,*⁷¹ *Marković, Pavlović, Petrović* ili od dvosložnih osobnih nadimaka: *Babović,*⁷² *Badnjević,*⁷³ *Brdović, Bigo-*

⁶⁴ RPS s.v. *-ić: Predojević > Predović*.

⁶⁵ Ako je od *Bāk*, ali može biti i od *Báko*, kao što u većem broja prezimena ove podskupine osnova može biti i jednosložan nadimak i nadimak hipokoristične tvorenosti.

⁶⁶ Ako je od *Dūžd*, a ne od osobnog imena *Dūžda*, v. to ime u Bjelanović (1989, 42).

⁶⁷ RSA: *Kljūnović*, usp. u LPH prezimena: *Kljun, Kljunak, Kljunić*.

⁶⁸ Osnovu ovoga prezimena tumači Nosić (1998, 207) kao osobno ime: *Kosović* od *Kóso < Kòsan*.

⁶⁹ Prema LPH prezime samo u Šibeniku, vjerojatno od nadimka *Špār*; a *špar* je vrsta morske ribe.

⁷⁰ Prezime je na ovom mjestu samo ako mu je u osnovi nadimak *Vlāh*, a ne osobno ime *Vlāho*.

⁷¹ Ako je od *Lūka* ali može biti i od *Lūko*, pa bi tada tvorenica pripadala prezimenima središnje sustavne tvorbe.

⁷² »Nevolja je s njima (tj. *Babićima*, Ž. B.) što imaju dva jezična vrela. Jedno je u turskom *bābo* ‘otac’ ... Drugo je jezično izvorište BABIĆA u slavenskom *bāba* sa značenjem ‘bāka’«, Šimunović (1985, 152/153). Prezime je na ovom mjestu s osnovom kojoj je “jezično izvorište” u ovom drugom značenju.

⁷³ U osnovi bi trebao biti osobni nadimak nastao konverzijom od *bādanj* značenja ‘drvena kaca’, usp. obiteljski nadimak *Bādnjevići* u RŽB (287).

vić,⁷⁴ *Bradović*, *Čagljević*, *Čvorković*, *Diković*, *Dumbović*,⁷⁵ *Fratrović*, *Gazdović*, *Gobović*, *Gospović*, *Kozlović*, *Krilović*, *Lastović*, *Majković*,⁷⁶ *Maslović*,⁷⁷ *Mudović*, *Mulović*, *Murgović*,⁷⁸ *Orlović*, *Pitlović*, *Pjetlović*, *Rebrović*, *Rgović*, *Sisović*, *Srebrović*, *Suknović*, *Sužnjević*, *Šibović*, *Šilović*,⁷⁹ *Tutnjević*, *Vilović*, *Vrtlović*, *Žugović*⁸⁰ te iz drugih izvora: *Čizmović*, *Jarević*, *Strinović* ili *Šurović*.

Prezimana nesustavne tvorenosti

Podosta trosložnih prezimena tvorenih sufiksom *-ović* vrstom je osnove izvan tvorbenog sustava prezimena tipa *Dragović*. Tek ću ih naznačiti da tako bude koliko-toliko jasnija granica između prezimena sustavne i prezimena nesustavne tvorenosti. U prvoj su skupini prezimena kojima se sufiksadni karakter osnove zadržava u prezimenskoj postavi i to redukcijom nenaglašenog samoglasnika iz sufiksa *-in* u prezimena *Brajnović*, *Jujnović*, *Majnović*, *Pejnović*, *Rajnović*, *Vejnović*, *Vojnović*, *Vujnović*⁸¹ ili iz sufiksa *-ilo* u prezimena *Bajlović*, *Barlović*, *Berlović*, *Bodlović*,⁸² *Dujlović*, *Mirlović*, *Radlović*, *Rajlović* itd.

U drugoj su skupini prezimena kojima se izvorna vrijednost preinačuje vrlo raznoliko i sa skrovitom preinakom prividno im nestaje razlike u odnosu na trosložna prezimena sustavne tvorbe. Navest ću primjere iz samo dvaju prezimenskih gnijezda. U prvom od njih osnovnica *Osmokruhović* preinačuje se najprije gubljenjem velarnog *h* i nakon te izrazne promjene raznolikim pojednostavnjivanjem izvornog znaka nastaju nova prezimena, među njima i ona trosložna na *-ović*: *Smoković*, *Smokrović*, *Smokvović*, *Smuković*, pa još, možda, *Mokrović* i *Moković*.⁸³ I u drugom gnijezdu, s osnovnicom *Pastuhović*, promjene imaju isti smjer, od zamukivanja velara (tj. *Pastuović*) stezanjem *uo > o* do trosložnog prezimena *Pastović*.⁸⁴ Nedoumice u tumačenju veze među pojedinim članovima gnijezda još su veće od nedoumica u tumačenju izraznih i značenjskih vrijednosti prezimena od kojeg nastaju,⁸⁵ ali se i nedoumicama postupno otkrivaju zakonitosti u dubljim slojevima jezičnog sustava, dakako i ovog antroponomastičkog.

⁷⁴ RSA: *bīga* pokr. komadić mesa koji se peče na žaru.

⁷⁵ RSA: *dūmba* značenja 'neradnik, gotovan'.

⁷⁶ U mom korpusu: *Májka*, nadimak muškoj osobi.

⁷⁷ Usp. prezime *Masle* u LPH.

⁷⁸ RSA: *Mūrga*, nadimak.

⁷⁹ Ako je nadimak nastao konverzijom od *šilo*, usp. Šimunović (1985, 22).

⁸⁰ RSA: *žūga*, pokr. a. nevaljalac, prepredenjak, b. fizički slaba osoba.

⁸¹ Usp. prezimena u LPH s nezatrtom osnovom *Brajnović*, *Jujnović*, *Majnović*, *Pejnović*, *Rajnović*, *Vejnović*, *Vojnović* i *Vujnović*.

⁸² Usp. prezime *Bodilović* u LPH. Ako *Bodlović* stoji prema *Bodulović* kao u popisu stanovništva Makarskog primorja 1695. i 1733. g., v. Ujdurović (2002, 66 i 112), onda ne spada ovamo.

⁸³ Bjelanović (1999, 9–11); v. u LPH: *Moković*, *Mokrović*, *Osmokrović*, *Smoković*, *Smokrović*, *Smokvović*, *Smuković*, *Smukrović*.

⁸⁴ Vidi u LPH: *Pastović*, *Pastuhović*, *Pastulović*, *Pastuović*.

⁸⁵ Npr. prezimena *Pastuhović*, v. Šimunović (1985, 107).

Prezimana srodnog tvorbenog sustava

Tvorenice tipa *Ivo* i tipa *Ivko* opisane su u našim gramatikama kao usporedne tvorenice s dvosložnošću kao njihovom najvažnijom izraznom i hipokorističnošću kao njihovom najvažnijom značenjskom odlikom. Budući da u takvom opisu nije jasna tvorbena priroda ni jedne ni druge vrste ovih tvorenica, pokušao sam dokazati da svaka od njih pripada posebnom tvorbenom načinu, da se one tipa *Ivo* tvore od osnovnice, da su po tome tvorenice prvoga stupnja, da su tvorenice tipa *Ivko* tvorenice drugoga stupnja, da nastaju sufiksacijom od tvorenica prvoga stupnja tvorenosti te da u tvorbenom nizu *Ivan* → *Ivo* → *Ivko* svaka od njih stoji u svom tvorbenom prstenu.⁸⁶ Po ovoj se razlici razlikuje i osnova u prezimena tipa *Ivović* i tipa *Ivković*. Zato prezimena kao što su *Barović*, *Benović*, *Berović*, *Borović*, *Branović*, *Bucović*, *Crnović*, *Desović*, *Dragović*, *Jurović*, *Milović*, *Pajović* i sva ostala iz središnje sustavne tvorbe prezimena tipa *Dragović* pripadaju jednom, a prezimena kao što su *Barković*, *Benković*, *Berković*, *Borković*, *Branković*, *Bucković*, *Crnković*, *Desković*, *Dražković*, *Jurković*, *Milković*, *Pajković*, *Pejković*, *Perković*, *Pešković*, *Petković*, *Šilković*, *Šimković*, *Šišković* itd.⁸⁷ pripadaju drugom tvorbenom sustavu.

Srodnom sustavu pripadaju i trosložna prezimena kao što su *Barčević*, *Benčević*, *Ivčević*, *Jakčević*, *Jurčević*, *Mikčević*, *Ninčević*, *Stančević*, *Stipčević*, *Šimčević*, *Vukčević* itd.⁸⁸ jer im se osnova kakva je npr. *Ivac* u *Ivčević* jednako kao i osnova kakva je npr. *Ivko* u *Ivković* sufikslnim karakterom tvorenosti razlikuje od npr. osnove *Ivo* u prezimena *Ivović*. U odnosu na prezimena tipa *Dragović* ova su trosložna prezimena prepoznatljiva kao tvorenice posebnog sustava ne samo po odsječnom dijelu izraza (s dva suglasnika ispred tvorbenog morfema, s *k* ili *č* na samom tvorbenom šavu) nego i po prozodemskim odlikama.

III. Prozodemski sustav

Općenito o prozodemskom sustavu

Raznolikosti u oblikovanju nadodsječnog dijela izraza trosložnih preziménā na -ović očituju se već na primjeru koji se nije slučajno našao u naslovu članka. Prema onome kako je prezime zabilježeno u leksikografskoj, dijalektološkoj ili onomastičkoj literaturi i kako sam ga čuo izgovorena u različitim kanalima komunikacije može mu biti naglašen i prvi i drugi slog, prvi slog i kao dug i kao kratak, i sa silaznom i s uzlaznom intonacijom (*Drâgović*, *Drágović*, *Dràgović*), a drugi slog kao kratak s uzlaznom (*Dragòvić*), pa i sa silaznom intonacijom, kako

---

⁸⁶ Bjelanović (2001, 36–38).

⁸⁷ Samo ih u glavnom izvoru ima više od 400, v. OPH (162–169).

⁸⁸ I još pedesetak, v. OPH (152–153).

se u nekim govorima prozodemski ostvaruje hipokoristik iz njegove osnove, dakle *Drāgōvić*.

Raznolikosti se očituju i u načinu na koji su trosložnim prezimenima zabilježila nadodsječke dva rječnika s izdašnjim primjerima iz antroponomastičkog leksika. U Akademijinu rječniku (RJA) najvećem je broju ovih prezimena naglasak onakav kakav u novoštokavskim govorima ima hipokoristična tvorenica iz njihova leksičkog dijela strukture:⁸⁹ *Álović, Bábović, Bájović, Báković, Bógović, Bójo-
vić, Bóžović, Brković, Đurović, Ívović, Mátović, Nédović* ili *Vésović*, a u drugom rječniku (RSA) najvećem je broju trosložnih prezimena na *-ović* zabilježen i naglasak kakav imaju hipokoristične tvorenice u novoštokavskim i naglasak kakav imaju hipokoristične tvorenice u nenovoštokavskim govorima: *Ándrović i Ándro-
vić, Ántović i Ántović, Bôjović i Bójović, Bôžović i Bóžović, Dôbrović i Dóbro-
vić, Dûjović i Dújović, Dûmović i Dúmović, Đûrović i Đurović, Gâjović i Gájo-
vić, Gôljević i Góljević, Grêgović i Grégović, Gřgović i Gřgović, Ívović i Ivo-
vić, Jôković i Jóković, Júrović i Jûrović, Kôstović i Kóstović, Křstović i Křsto-
vić, Ljûbović i Ljubović, Márović i Mârović, Mátović i Mátović, Mijović i Mijo-
vić, Milović i Milović, Mîljević i Mîljević* itd. Kako se i u leksikografskoj i u di-
jalektološkoj literaturi mogu naći prozodemski i drugačije oblikovana trosložna
prezimana, npr. *Bòrović*,⁹⁰ *Brôzović*⁹¹ i kako ima primjera da se u istom govore-
nom diskursu isto prezime izgovara različito s obzirom na naglasak,⁹² čak u izgo-
voru samog nositelja prezimenskog znaka,⁹³ jasno je da postoje jaki razlozi što se
trosložnim prezimenima s vrlo jednostavnom odsječnom strukturom nadodsječki
ostvaruju na ovako kaotičan način. Glavni je razlog što prezimana na *-ović*, dakle
i ona trosložne postave, imaju “ponajviše”⁹⁴ naglaske kakvi su u leksema od ko-
jih su izvedena. Među njima su i leksemi što se neutralizacijom u odsječnom di-
jelu prezimenskih znakova javljaju s prepoznatljivim tragovima u nadodsječcima
prezimana u kojima su se neutralizirali.

Naglasak prezimena središnje sustavne tvorbe

U ovih se prezimena nadodsječni dio izraza oblikuje raznolikije od prezime-
na svih ostalih skupina jer su i hipokoristične tvorenice iz njihove osnove prozo-
demski raznolikije od osnova ostalih trosložnih prezimena na *-ović*. Pored dvaju
dugih naglasaka, kakvi su u već spomenutih primjera iz dvaju rječnika, ova pre-

⁸⁹ U zavisnosti od leksikografska tumačenja prirode leksema iz osnove.

⁹⁰ RJA.

⁹¹ Sekereš (1973, 339).

⁹² *Krêković i Krëković*, HTV, 2. program, 19. 2. 1992.

⁹³ Svoje prezime izgovara Damir Šišović (dopisnik iz Istre, Hrvatski radio, I. program, 29. I. 1994.) s poludugim naglašenim slogom: *Šišović* odnosno *Šišović*.

⁹⁴ GTM (329).

zimena mogu imati i kratak prvi slog silazne intonacije, ako se tvore od hipokoristika kakvi su npr. *Dmija, Göja, Kösta, Mija, Milja, Mrša, Niša, Šila, Šiša*, dakle *Dmijović, Göjević, Köstović, Mijović, Miljević, Mršović, Nišević*,⁹⁵ *Šilović ili Šišović*. Zato je u leksikografov tumačenju prezimenu *Bèković* pogrešno protumačen oblik hipokoristika od kojeg je prezime tvoreno jer s ovakvom prozodemskom osobinom u osnovi mu je hipokoristik *Bèka*,⁹⁶ a ne *Béko* od osobnog imena *Berisav*.⁹⁷ Ovakav naglasak imaju i prezimena koja su mogla nastati stezanjem sufiksa *-oje* i sufiksa *-ević* u sufiks *-ović* kao u prezimena *Bògović, Bòrović, Dràgović, Krèsović, Ljùbović, Màrović, Miħović, Pèrović, Prèdović* i svih ostalih navedenih u posebnom korpusu prezimena središnje sustavne tvorbe. Ima ponešto i prezimena kojima je naglašen drugi slog: *Baròvić*,⁹⁸ *Begòvić*,⁹⁹ *Cvjetòvić*,¹⁰⁰ *Dragòvić*,¹⁰¹ *Medòvić*,¹⁰² *Pekòvić*,¹⁰³ *Stjepòvić*,¹⁰⁴ *Šimòvić*,¹⁰⁵ *Tošòvić*,¹⁰⁶ a ovakvog su naglasnog lika još prezimena *Knezòvić*,¹⁰⁷ *Kosòvić*,¹⁰⁸ *Orlòvić*¹⁰⁹ ili *Spužević*¹¹⁰ koja su po vrsti osnove u skupini prezimena ostalih sustavnih tvorbi. Prezimena s ovakvim nadodsječkom teritorijalno su ograničena. Prema mo-

⁹⁵ U mom korpusu pored *Nišević* i *Nišević*.

⁹⁶ Jednako kao i *Bèča, Bèša*, usp. Bjelanović (2001.a, 36).

⁹⁷ RJA: *Bèković* od *Béko*<*Berisav*.

⁹⁸ Učiteljica Zdenka Bárović tvrdi da na Pelješcu, odakle joj je suprug, njezino prezime svi izgovaraju *Baròvić*.

⁹⁹ Župnik Josip Begòvić (HTV, I. program, u Dnevniku 9. X. 1998.).

¹⁰⁰ Pero Cvjetòvić, dožupan Dubrovačko-neretvanske županije (HTV, I. program, u Dnevniku 25. XI. 1998.).

¹⁰¹ Nosić (1998).

¹⁰² Ovako izgovaraju prezime Celestina Medovića njegovi sumještani iz Kune na Pelješcu (u emisiji “Kraj loze i kista”, HTV, I. program, 15. IX. 1997.).

¹⁰³ Željko Pekòvić (Županijska panorama, HTV, II. program 3. XI. 1998.), a i uživo sam čuo da ovako svoje prezime izgovara njegov nositelj.

¹⁰⁴ HTV, I. program 10. XI. 1994.

¹⁰⁵ Podatak studentice Evelin Šimović iz Čitluka; Nosić (1998).

¹⁰⁶ Ovako mi je svoje prezime izgovorio dr. Branko Tošović na jednom slavističkom skupu.

¹⁰⁷ Zvonimir Knezòvić (u emisiji “Argumenti”, Hrvatski radio, I. program 11. X. 1995.).

¹⁰⁸ RSA: *Kòsović, Kòsović* i *Kosòvić*; fra Martin Kosòvić (u emisiji “Pet i pol stoljeća samostana na Visovcu”, HTV, I. program 3. X. 1996.); Nosić (1998).

¹⁰⁹ U mom korpusu, pored *Orlović*, prezime u Dvoru na Uni.

¹¹⁰ Nosić (1998).

¹¹¹ Ovakav naglasak imaju toponimi *Bukòvić, Krkòvić, Raštèvić, Smokòvić* te mikrotoponimi *Budòvić* i *Kočèvić* u sjevernoj Dalmaciji. Toponimi su zabilježeni u dokumentima prije 16. stoljeća, prije velike smjene stanovništva na tom prostoru. S obzirom na to da su patronimskog podrijetla, da su u vrijeme nastanka bili znakovima i za identifikaciju lokaliteta i za identifikaciju onih koji su ih posjedovali, bilo bi vrijedno istražiti odnos između njihova sadašnjeg i njihova nekadašnjeg prozodemskog lika jer bi se takvim istraživanjem mogle otkriti i realnosti koje nisu samo jezične prirode.

jim podacima značajnija im je gustoća samo u južnodalmatinskom i zapadnohercegovačkom arealu.¹¹¹

Prozodemske se razlike prezimena središnje sustavne tvorbe u govorenoj praksi sponatano smanjuju i to više neutralizacijom razlike po intonaciji nego po dužini naglašenog sloga. Tako se npr. prezimena *Babović*, *Baković*, *Batović*, *Bogović*, *Božović*, *Brković*, *Buljević*, *Čolović*, *Ćorović*, *Drljević*, *Gladović*,¹¹² *Ivović*, *Kljaković*, *Pajević*, *Šaković* itd. čuju uglavnom kao *Bâbović*, *Bâković*, *Bâtović*, *Āolović*, *Kljâković*...S takvom vrijednošću ostvaruju ove znakove ne samo oni kojima je poznata njihova izvorna vrijednost u identifikaciji odgovarajućih nositelja nego često i sami nositelji.¹¹³

Naglasak prezimena nesustavne i prezimena srodne tvorenosti

U odnosu na trosložna prezimena sustavne tvorenosti drugačije su zakonitosti u prozodemskom oblikovanju prezimena tipa *Vějnović* (nesustavna tvorba) i tipa *Mătović* (srodna tvorba). Zajedničko je prezimenima i jednog i drugog tipa da im se u osnovi nalaze sufiksne tvorenice prozodemski oblikovane podudarno s vrstom sufiksa kojim su izvedene, sufiksa *-in* (*Vějnin*), sufiksa *-ilo* (*Dùjilo*) ili sufiksa *-ko* (*Mătko*). Prezimena kojima su u osnovi tvorenice na *-in* (*Brâjnović*, *Jùjnović*, *Mâjnović*, *Pějnović*, *Râjnović*, *Vějnović*, *Vôjnović*, *Vûjnović*) ili tvorenice na *-ilo* (*Bâjlović*, *Bârlović*, *Bêrlović*, *Bòdlović*, *Dùjlović*, *Mirlović*, *Râdlović* ili *Râjlović*) imaju ujednačen naglasak.

Znatno je složenija prozodemska struktura tvorenica izvedenih sufiksom *-ko* kad im se naglašen slog položajno dulji. Zbog toga je složenija prozodemska struktura i u prezimena kojima se one nalaze u osnovi. Položajno je produljen u tvorenice *Īvko*, otud i u prezimena *Īvković*. Iako prezimenima *Īvović* i *Īvković* naglašen slog ima iste vrijednosti i dužinom trajanja i intonacijom, svaki je od njih posljedica posebnih tvorbenih zakonitosti. Prezimena ovih tvorbenih vrsta različita su načinom oblikovanja i odsječnog im i nadodsječnog dijela izraza, ali su toliko srodna da im je tvorbeno srodstvo u literaturi opisano kao tvorbeno istost.

4. Zaključak

U prividno jednostavnoj strukturi trosložnih prezimena izvedenih sufiksom *-ović* kriju se vrlo složeni odnosi između leksičkog i tvorbenog morfema te kao posljedica toga vrlo složeni odnosi između odsječnog i nadodsječnog dijela nji-

---

¹¹² Pita me Ljubomir Gladović, odvjetnik iz Splita, zašto ga svi zovu *Glâdovićem* kad je on *Glâdović*.

¹¹³ Jednu su studenticu sve njene kolegice zvale *Žûljević* pa je i ona sama svoje prezime tako izgovarala. Tek na moje pitanje preziva li se *Žûljević* ili *Žûljević* odgovorila je da se u njenom kraju (Sinj i okolica) prezime izgovara *Žûljević*.

hova izraza. Uzroci su toj slojevitosti različite vrste osnova koje su sufiksom okamenjene strukture izvedene u znakove za prezimensku identifikaciju.

Sva trosložna prezimena možemo po vrsti osnove podijeliti na ona sustavne, ona nesustavne i ona srodne tvorenosti. Najveći je broj sustavnih tvorenic izveden od osobnih imena (tip *Ívo* > *Ivović*) ili od osobnih nadimaka (tip *Šunje* > *Šunjević*) kojima su prema dosadašnjem opisu glavne odlike da su pokraćenice, da su dvosložnice, da im je u novoštokavskom idiomu naglašeni slog dug i intonacijski uzlazan te da pretežno imaju značenje pozitivnog predznaka. Prezimena s takvom vrstom osnove pripadaju središnjoj sustavnoj tvorbi. Sustavnim tvorenicama pripadaju i prezimena tvorena od jednosložnih osobnih imena (tip *Vid* > *Vidović*), jednosložnih osobnih nadimaka (tip *Cär* > *Carević*) te od dvosložnih osobnih imena (tip *Kârlo* > *Karlović*) i od dvosložnih osobnih nadimaka (tip *Čagalj* > *Čagljević*). Osnove nesustavnih prezimenskih tvorenic i prezimena koja su prezimenima sustavne tvorenosti vrlo srodna sufiksalne su prirode. U nesustavnih je sufiksalni karakter osnove zatrt redukcijom slogotvornog dijela tvorbenog morfema (tip *Vèjin* > *Vejnović*), u onih srodne tvorenosti osnova je izvedena ili sufiksom *-ko* (tip *Mätko* > *Matković*) ili sufiksom *-ac* (tip *Bàrac* > *Barčević*). U članku je o njima riječ samo zato da se prezimenima sustavne tvorenosti koliko-toliko jasnije naznači granica u korpusu trosložnih prezimena izvedenih sufiksom *-ović* (*-ević*).

Razlike između trosložnih prezimena sustavne tvorenosti i svih ostalih trosložnih prezimena tvorenih sufiksom *-ović* očituju se i u njihovim prozodemima. Prezimena sustavne tvorenosti prozodemski su raznolikija jer su im prozodemski raznolikije i osnove od kojih su tvorena. Posebno je velika raznolikost nadodsječaka u prezimena središnje sustavne tvorbe. Budući da se tvore od hipokorističnih tvorenic, može im prvi slog biti i dug (tip *Mârović*) i kratak (tip *Mârović*), s naglascima i silazne (tip *Bôgović*) i uzlazne intonacije (tip *Bógović*). I kad se naglašeni slogovi prezimena središnje sustavne tvorbe ne razlikuju od naglašanih slogova prezimena srodnog tvorbenog sustava, njihove su vrijednosti i po dužini i po intonaciji rezultat posebnih prozodemskih zakonitosti, kako je to u članku objašnjeno na primjerima prezimena *Îvović* i *Îvković*. Razlike među sustavima kojima pripadaju ova dva prezimena i među sustavima kojima pripadaju tvorenice iz osnovnog dijela njihovih tvoreničkih struktura nisu dosad naznačene onoliko jasno koliko je potrebno da im opis tvorbeno i prozodemske prirode bude valjan.

Literatura

Djela koja su navedena kraticom

- GTM: MARETIĆ, TOMO 1963. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb: Matica hrvatska.
- LPH: *Leksik prezimena SR Hrvatske* 1976. V. Putanec i P. Šimunović (ur). Zagreb: Institut za jezik.
- OPH: MILAN NOSIĆ 1995. *Obratni hrvatski prezimenar*. Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
- RJA: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1882-1976*. Zagreb: JAZU.
- RMŠ: ŠIMUNDIĆ, MATE 1988. *Rječnik osobnih imena*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- RPI: *Prosvjetin imenoslov* 1984. Milan Bosanac (ur.), Zagreb: Prosvjeta.
- RPS: SKOK, PETAR 1971-1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.
- RSA: *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika 1959-1989*, Beograd: SANU.
- RŽB: BJELANOVIĆ, ŽIVKO 1989. Rječnik antroponima Bukovice, *Onomatološki prilozi*, knj. X, Beograd: SANU.
- ZKJ: JIREČEK, KONSTANTIN 1962. Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjega veka, *Zbornik Konstantina Jirečeka*, knj. II, Beograd: SANU.
- ZDS: SMIČIKLAS, TADIJA 1976. *Diplomatički zbornik*, sv. XVI, Zagreb: JAZU.

Djela koja su navedena autorovim prezimenom

- BABIĆ, STJEPAN 2003. Pregled novijih jednojezičnih rječnika hrvatskoga jezika. *Jezik*, god. 50, br. 3, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- BABIĆ, STJEPAN 1986. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb: JAZU-Globus.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 2001. Hipokoristici u ovostoljetnim hrvatskim gramatikama, *Drugi hrvatski slavistički kongres*, Zbornik radova I, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 1989. Formalna i značenjska struktura antroponima na -da, *Radovi*, Split: Filozofski fakultet u Zadru, OOUR prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja u Splitu.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 1999. Jedno prezimensko gnijezdo kao sociolingvistički fenomen, *Riječ*, br. 5, sv. 1, Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 2001.a. Korpus i raspodjela antroponima tipa Pèra, *Folia onomastica Croatica*, knj. 10, Zagreb: JAZU.
- JESPERSEN, OTTO 1970. *Čovječanstvo, narod i pojedinac*, Sarajevo: Zavod za izdavanje udžbenika.

- NOSIĆ, MILAN 1998. *Prezimana zapadne Hercegovine*, Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
- ROGIĆ, PAVLE 1966. Antroponimija i porijeklo stanovništva u naseljima srednjeg velebitskog Podgorja, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, knj. 2, Zagreb: JAZU.
- ROGIĆ, PAVLE 1955. Lična i porodična imena u jeziku, *Rad*, knj. 303, Zagreb: JAZU.
- SEKEREŠ, STJEPAN 1973. Antroponimija i toponimija Virovitice i okolice, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, knj. 3, Zagreb: JAZU.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 1985. *Naša prezimena*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 1991. Ojkonimija općine Dvora na Uni, *Rasprave*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik.
- ŠUPUK, ANTE 1981. *O imenima, prezimenima i jeziku staroga Šibenika*, Šibenik: Muzej grada Šibenika.
- UJDUROVIĆ, MIROSLAV 2002. *Stanovništvo Makarskog primorja od 15. do 19. stoljeća*, Split: Knjigotisak.

Formational and suprasegmental structure of the surnames of type *Dragović*

Summary

The surnames of type *Dragović* are very complex in their structure, although they are trisyllabic with a very clear boundary between the stem and the suffix. Their hidden complexity is the consequence of diverse stems from which the surnames are formed. They are made from personal names as *Vladović* from *Vlado*, or from nicknames as *Ćorović* from *Ćoro* (with the meaning of a person who cannot see on both or one eye). They can differ by the way they are formed, but those differences are neutralized when they are derived by the suffix *-ović* (*-ević*) in the same way as the differences of the stems *Vid*, *Vido* and *Vidoje* in the surname *Vidović*. Because of the complex relation between the stem and the suffix in the segmental part of the surname type *Dragović*, even the suprasegmental part of the structure is complex. Large number of examples the author describes reasons the why in those surnames the first and the second syllables can be stressed (*Šimović* and *Šimòvić*) and why the first syllable can be short as well as long (*Štlović* and *Šilović*) with the falling and rising accent (*Žúljević* and *Žiljević*).

Ključne riječi: antroponimija, prezime, osobno ime, nadimak, tvorba riječi

Key words: anthroponymy, family name, personal name, nickname, word formation